

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

**Bedenckingen Voor Mynheer Daniel Van Hengel Predikant
der genoemde Ghereformeerde tot Uytrecht hem
toe-ghesonden Van Pater Cornelius Hazart Priester der
Societeyt Iesu**

Hazart, Cornelius

Antwerpen, 1676

Bedenckinge Over Den Tweeden Artykel. Aengaende het H. Sacrament
des Avonmaels.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-71562](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-71562)

Sout ghy niet herer Bellarminus laten berusten hebben daer soo veel niet aen gelegen en was / aengesien dat hier maer een scholastijck disput en was / te weten / of lichaemlijcke dinghen / in de ziel KONEN wercken *physicē*, bekenet ghy niet self Pag 33. dat dit maer scholastijcke controversien sijn die het gheloof niet en raeken? Siet ghe wel Domine, dat ghy opneemt het gheue dat niet veel te bedieden en heeft / ende de capitale stucken van onse questie laet varen?

BEDENCKINGHE

OVER DEN

TWEEDEN ARTYKEL.

Aengaende het H.Sacrament des Avontmaels.

Erst is hier de questie of het ontrecken handen welck aen de seecken strydt teghen de instellinghe Christi?

D. Van Henghel meynt dat sae / ende wilst dit eerst proberen upt *Math. 26. 26.* segghende: Christus heeft het Sacrament, met, of onder twee teeckenen inghestelt, ende ghehouden.

Dat is waer: maer ick hebbe gheseyt dat hy dit in de instellinghe aen niemant gegeven en heeft als aen sijne 12. Apostelen; ooversulck; dese nwie consequente en deught niet: Ergo t' moet nootsakelijck onder twee teeckenen ghegheven worden aen alle gheloovighen.

In de plaerte dat ghy dese consequente sout proberen / en seght ghy niet anders / als Christus heeft het avontmael inghestelt om van de gheloovighen ghenoten te worden tot sijnder ghedachtenisse, soo brenghet dan de instellinghe mede een bevel van t'een teecken den gheloovighen soo wel te gheven als t'ander. Dat'er een bevel ofte gebode is (ghelijck ghy hier seght) van soo te geven aen alle gheloovighen/dit en kan ick nergheus binden.

Eet

Ter contrarsten tek hebbe nyt *Luc. 22. 19.* gheoont dat Christus den kelck niet ghegheven en heeft aen de Lecken/ maer aen de Apostelen als hyse nu toe psters ofte bedienaers met dese woorden : Doet dat tot mijnder ghedachtenisse, hadde ghestelt : Ergo daer en kan geen ghebodt ofte bebel sijn van den kelck aen de Lecken te geben/ ofte ten strydt tegen de instellinghe Christi niet/ haer den kelck niet te geben/aengessen dat hy self dien aen Psters/ ende aen geene Lecken ge geben en heeft.

Hier teghen seght ghy dat d'Apostelen bedienaers ghe weest sijn voor de instellinghe ende ghebruyck des H. Avontmaels : Ten is niet ghenoech dat ghy dit enckelijck seght/ghy moet het bewysen.

2. Seght ghy : Christus en heeft haer in de uytreyckin ghe des avontmaels niet gheconsidereert in qualiteyt van Apostelen ofte bedienaers, maer in qualiteyt als ghelooigen: Ende ghelijck hy haer sulcx heeft gheconsidereert in t'ghe ven des broodts, so oock in t'gheven des drinckbeters.

Siet ghy niet dat dit in de questie is ? ober sulcx dat ghy de questie self booz bewijs gheeft ? ghy moeste het bewysen dat Christus d'Apostelen in t'gheven des drinck-beters niet gheconsidereert en heeft in qualiteyt van Psters ofte bedienaers.

3. Seght ghy : *Posito* sy waren doen al eerst tot bedienaers ghestelt, so en kondete even wel niet gheconsidereert worden als *conscientes* of uytdeylders, maer als *recipients* ofte ontfanghers.

Distinguo : Sy en kosten niet gheconsidereert worden als *conscientes* booz dien teghentwoordighen tijdt/ dat is waer : booz den toekomenden tijdt/ dat en is niet waer : Ergo sy en kosten niet gheconsidereert worden als bedienaers : *Negatur consequentia*, want sy hadden mer'x daer de macht daer ghekreghen om te bedienen.

4. Seght ghy : Indien Christus beyde de teekenen niet en hadde gheordonneert, ende inghestelt voor de geloovighe, hoe soude het den Apostel Paulus, die het

van den heer ontfanghen hadde, soo in de ghemeente van
Corinthien overghelevert hebben? 1. Cor. 11. 23. &c.

Indien ghy dooz ordonneren, verstaet ghebieden ofte
bevelen, ick loochene uwe boozstellinghe: Want dat
oock ten tijde Pauli, ende in de volghende tijden
gheeft ghestaen / sullen wy darselick sien upt mijne
sijcken teghens uwe beantwoordinghen.

1. Om te toonen dat dit byz stont had ick voozghe-
selt desen text: Pauli: Soo wie onweerdelijck eet OFTE
drincke, een van beyde &c.

Ghy bekenet dat in utwen Bijbel oock dit woozde-
ken OFTE staet / alsoo staet oock in de oversettinghe
van Erasmus Edit. Basil. 1526. ende in de editie van Guilel-
mus Blaeu 1633. ende by Chrysostomus, Oecumenius, ende
andere Grieken die op dese plaetse hebben gheschreven:
Maer ghy seght t'eu staet niet v. 29. maer v. 27: daer
is weynigh aenghelegghen / als het maer en staet op
eene ofte de andere plaetse: Lae om dat op d'eene
plaetse het woozdeken ENDE staet / ende op d'andere
het woozdeken OFTE, htermede gheeft Paulus noch
meer te kennen dat het byz stont / oft alle beyde de
speeten saemen / oft een van beyde t'ontfanghen / an-
derius waerom soude Paulus sijne manieren van spre-
ken berandert hebben?

Ghy seght / t'zy dat hy ENDE, t'zy dat hy OFTE seght,
een sin is eenderhanden: Dat is te segghen / wy willen
dat soo verstaen / maer waer upt bewijst ghy dat het
Griex woozden ε, ende het woozdeken ε het selve be-
tekenen?

Woorders had ick u ghetoont upt de maniere van
spreken die Christus ghebruickt Ioan. 6. dat het byz staet
beyde de speeten te nutten / ofte maer eene: Want nu
spreckt hy van beyde te saemen / nu maer van eene/
ende van eene seght hy soo wel dat wy t'leven konnen
hebben / als van beyde te saemen.

Hier op seght ghy pag. 32. als hy van eene spreect, nae-
melijck van sijn vleesch, daerom en sluyt hy het drincken van
sijn bloedt niet uyt.

Maer nyr blijckt dat om dat hy / seght ghy / v. 55.
54. 55. 56. beyde de speeten saemen voeght.

Maer

Maer de questie is waerom dat hy dit niet ober al en doet want waren beyde de specien soo nootfaekelijck moest hy niet by die maniere van spreken ghebleven hebben andersins als hy nu het een/nn t'ander seght (gelijck Christus hier doet) ende dat hy noyt een woort gesproken en heeft sonder reden / soo en kan ick geen reden sien waerom dat wy het een soo wel niet en moeten aen nemen als t'ander. Maer ghy seght dat Christus Joan. 6. niet en spreeckt van het Avont-mael. Hoe betwijst ghy my dit?

Om dat hy, seght ghy / dit sermoon dede wel een jaer te vooren eer hy het Avontmael instelde.

Wat ist nu? kost hy daer van niet spreken eer hy het instelde? hadde hy niet ghesproken van sijne passie / ende berijfenisse / lanck te bozen eer hy leedt ende verrees? Hy spreeckt daer / seght ghy / van het gheestelick eten ende drincken sijns lichaems ende sijns bloeds door den gheloove. Hier op sent ghy ons tot Joan. 6. v. 35. 40. Ick en kan in dese twee versen niet anders vinden als dat Christus seght / die in my ghelooft en sal noyt dorsten ende / alle die in hem ghelooft, heeft het eeuwich leyen. Ergo hy spreeckt alleen van een gheestelijck eten en drincken / die consequente en deught niet: Want ist saken dat'er erghens een vast gheloobe van doen is / t'is in het lichaemelijck eten (om te spreken op. v. l. manieren) van broodt ende wijn in het Avont-mael.

Ick hadde voorders betoont uyt Act. 2. ende 20. dat de eerste ghelobigen broodt bracken / dat is / het Avont-mael hielden / sonder te seggen dat se den kelck naemen.

Hier teghen seght ghy / al hoe-wel het een teecken ende de actie daer ontrent alleen wort ghenoomt, daer uyt en volght niet dat de andere daer niet mede by en is geweest.

Ick antwoorde dat dit wel volght / ghelijck tek argumentere Pag. 46. De schrifruere en heeft niet met allen ghestelt sonder reden: Ergo t'en is niet sonder reden dat se nu spreeckt van eene specie alleen/nn van alle beyde te saemen.

Hier op en antwoort ghy niet directelijck: maer seght

1. De plaetsen die uyt *Ioan. 6.* diesaengaende woorden gherooken / en spreken van 't Avontmael niet. Ick hebbe boven alreede betoont dat uwe bewijzen / om dit te proberen / niet en bestaen.

Ghy seght 2. De plaetsen *Aff. 2.* ende 20. sijn onseker of se van 't H. Avontmael, of eene algemeene maeltijt sijn te verstaen.

Ick hebbe uyt de glossen van nwen bybel betoont dat van 't Avontmael sijn te verstaen / indien dese glossen en bestont dat moest ghy ghetoont hebben / want stont u toe dit nijn bewijs ofte te loochenen / ofte te onderlegghen : utwen bybel naemelyck op *Afforum.*

27. verstaet dit van bepde te saemen : Want de glossen seght / om met malkanderen te eten, ENDE het Avontmael des Heeren te houden. Seght ons nu of dese glossen niet is / of dat se van kleyn ghewicht is.

Ghy seght 3. *1. Cor. 10. 17.* Wort niet alleen van broode gesproken, maer oock van den drinck-beker.

E. de ick segge dat de schriftuere niet alleen op de plaetse / maer oock op andere / soo spreekt : Dieghever reghenstaende ick loochene dat daer uyt volghet dat dit een ghebodt ofte bevel Christi was / om de reueren ende schrifturen boven ghemelt. Alsoo toont ghy wel uyt het Concilte van Constants dat in de primitive kereke dit Sacrament vande gheloovighe wiert ontfangen onder beyde de specien. Maer dit en doet niet te seggen ons : want ghy moest ons aenwijzen een plaetse daer gheseyt wort dat dit altoos, over al, nootsaekelijck, uyt kracht van het ghebodt Christi gheschiedde / ende oover sulcx niet by en stont onder een specte t'ontfanghen : Dit is het point van 't disput dat 'er is in de materie tusschen ons ende de Gherefozmeerde.

Ghy seght 4. Posito daer waeren eenighe plaetsen die van broodt alleen spraken, die KONNEN bequaemlijck door de Synecochice maniere van spreken voor de heele actie ontfangen worden.

Ick hebbe u noch eens gheseydt dat KONNEN hier niet en ghelt / maer MOETEN : want als het aenkomt op een KONNEN verstaen, daer en is niet soo klaer in 't werelt of men KAN 'T anders verstaen.

Ghy seght 5. Ghenomen dat die voorsleyde schriftuer-plaetsen

Ⓞ

placeta

plaetsen al van 't Avontmael spraken, dat boven bewesen is dat neen, men kan daer uyt gheene sekere exclusie macken van den beker, om dat andere affirmative van den beker uydruckelijck spreken, hoedanighe eene plaetse meer is als thien negative.

Laet het ons dan soo nemen ghelijck ghy ons toegheeft: Ick segghe dat die schryfuer. plaetsen die ick u booz-ghestelt hebbe niet negative, maer affirmative en sijn: 1. Ioan. 6. daer Christus tot viermael toe affirmeert v. 48. 50. 52. 59. dat hy niet en sal sterben / ofte dat hy het eenwigh leven sal hebben die het vzoedt ofte sijn vleesch eet / is dit niet met klare woorden geaffirmeert dat ick het eenwigh leven kan hebben met 't eten van sijn vleesch? 't is waer / hy voeght daer naer het vleesch ende bloedt saemen: Maer daerom en laeten de andere propositien niet affirmative te sijn: Want als hy sijn vleesch tot twee mael toe stelt teghen het manna v. 49. ende 59. stelt hy niet het eten van sijn vleesch tegen het eten van 't manna? oversulcx gelijck het eten van 't manna niet genoegsaem en was om de vaderghande doort te bevynden / dat ter contrarsten het eten van sijn vleesch genoegsaem is om het eenwigh leven te gheben? 2. Als Paulus seght die onweerdelijck eet OFTE drinkt, dit is affirmatif, want hy scheidt met die woorden / OFTE, de eene specie van d'andere: volghens dien / ick segghe noch eens / dat ick gheen reden en sie / waerom dat men d'eene maniere van spreken soo wel niet en moet op nemen als d'andere / aenghesien dat de schryfuere niet sonder reden en stelt / die se min als sy in de selve materie / ende soo kort op malanderen / hare maniere van spreken berandert.

Ten lesten dat ghy seght pag. 31. dat ghy soo veel op mijn ghemoet hebt ghewonnen / dat ick af stant doe van het Argument vande Concomitantie, daer is U. E. gheabuseert / want ick en hebbe niet anders gheseydt pag. 44. als da' ghy dit Argument soo teghen ons opnaemt / als of dit schiet het eenich ende krachtichste waer dat wy in dese materie ghebruycken; ick hebbe met andere argumenten uyt de schryfuere willen toonen dat neen / daerom nochtans en segghe ick niet dat het niet en bestaet.